

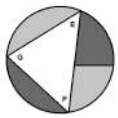
PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<https://hdl.handle.net/2066/215083>

Please be advised that this information was generated on 2021-04-17 and may be subject to change.

Special Article

ویژگی اتنوژئوپلیتیک

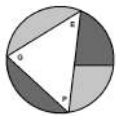
(Characteristics of EthnoGeoPolitics)

بابک رضوانی (Babak Rezvani)

Abstract in English This article introduces the (sub-)field of ethnogeopolitics. Although there is no consensus about the scope and meaning of geopolitics, an operational definition could be sought at the intersection of geography and politics or political science. Therefore, we can tentatively assume that when cultural factors are taken into analyses, a kind of geopolitics may be 'produced' that may be called ethnogeopolitics. Ethnogeopolitical analyses are often multi-scale and multi-actor.

It is not the scope of this article to indicate whether geopolitics and political geography are synonymous. However, certain types of geopolitics exist in the current authoritative typologies of geopolitics: so Classical Geopolitics is regarded as different from Critical Geopolitics. The similarity between ethnogeopolitics and other types of geopolitics remains to be elaborated as this field is still developing.

One of the scopes of the new Persian section in Forum of EthnoGeoPolitics is translation of terminology from and to Persian. Regarding its geographical situation and the history of political geography and geopolitics in Iran, Persian language studies and concepts used in them can enrich our knowledge.

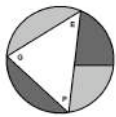
Key Words: Political Geography, Ethnogeopolitics, Geopolitics, Classical Geopolitics, Critical Geopolitics, Politics, Persian.

کلید واژه ها: ژئوپلیتیک، ژئوپلیتیک سنتی، ژئوپلیتیک انتقادی، سیاست، جغرافیا، علوم سیاسی، روابط بین الملل، جغرافیای سیاسی

اتنورژئوپلیتیک مفهوم جدیدی است که نشان دهنده یک حوزه تحقیقاتی چند رشته ای است.¹ تعریف و حوزه مطالعاتی آن بستگی به رشته‌های مرتبط با آن به ویژه ژئوپلیتیک دارد. هیچ اجماع نظر کلی درباره تعریف ژئوپلیتیک و سیاست قومیتی وجود ندارد و از این رو اتنورژئوپلیتیک نیز نمی‌تواند به سادگی تعریف شود. برای این که بتوان اتنورژئوپلیتیک را به عنوان رشته‌ای دانشگاهی تعریف کرد باید چستی سیاست و علوم سیاسی، قومیت، سیاست قومیتی و ژئوپلیتیک را تعریف کرد.

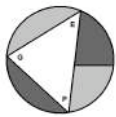
شاید تفاوت بین ژئوپلیتیک و اتنورژئوپلیتیک در این موضوع است که مفهوم دوم به ژئوپلیتیک علاوه بر سطح کشورها و نظامهای سیاسی در سطح و نقطه نظر مردمان (ملل، ساکنین شهرها، روستاها، استانها، شهرستانها، بخشها، مناطق، محله های درون شهرها و روستاها، اقوام، گروههای دینی و مذهبی و به طور کلی گروههای فرهنگی) نیز رسیدگی می‌کند. مطالعات ژئوپلیتیکی سنتی بیشتر تمرکز بر دولت‌ها و رژیم‌های جهانی دارند. با این حال، در اتنورژئوپلیتیک مردم و دولت‌ها تعامل تنگاتنگی با هم دارند. این دیالکتیک بین آنهاست که هسته اتنورژئوپلیتیک را تشکیل می‌دهد. بنابراین اتنورژئوپلیتیک می‌تواند به این صورت تعریف شود، گرچه نیز ممکن است مانند سایر رشته‌های علوم اجتماعی، اجماع نظر روی یک تعریف، مبهم بماند و همانند بسیاری از دیگر رشته ها بستگی به گفتگو، گفتمان و از این رو توسعه‌ی علمی مستمر داشته باشد.

اتنورژئوپلیتیک همانند دیگر زمینه‌های علمی پویا است و در معرض تغییر و توسعه معنایی و روش‌شناختی است. درک بهتر از این عرصه می‌تواند در گذر زمان تکامل یابد. بنابراین ما

با تشویق مشارکت دانشجویان، سیاست‌گذاران و متفکرین در تلاش هستیم تا این امر منجر به گفتگویی بین آنها و ما شود و در نهایت گام به سوی توسعه هر چه بیشتر اتنوزئوپلیتیک بنهد. نشریه ما، برای این هدف ایجاد شده است. ما این نام را نیز برای انجمن خود انتخاب کرده‌ایم، زیرا این عرصه جدید با غفلت و کاهش تأمین مالی در دانشگاه‌ها، به ویژه در هلند، تضعیف شده است. ما امید داریم که انجمن ما به صورت یک انجمن برای یافته‌های تحقیقی، گفتگو و بحث درباره مطالعات اتنوزئوپلیتیک عمل کند و در توسعه این عرصه سهمی داشته باشد. بنابراین ما از همه صاحب‌نظران دعوت به عمل می‌آوریم تا در این امر ما را یاری کنند. هیأت مدیره نظر خود را تحمیل نخواهد کرد. هیئت تحریریه نشریه کوشش می‌کند تا به کمترین گونه ممکن در مقالات دست ببرد تا نقطه نظر نویسندگان آشکار و دست‌ناخورده بماند. هر نویسنده مسئول دیدگاه‌های خود در مقاله‌اش است و آن دیدگاه‌ها صرفاً توسط هیئت تحریریه نشریه، و هیئت رئیسه و کارشناسان انجمن و دانشکده اتنوزئوپلیتیک رد یا تایید نمی‌شوند. از روی دیگر هیئت تحریریه تلاش می‌کند تا کیفیت علمی مقالات بالا بماند و سیستم داوری منصفانه‌ای را برقرار سازد. یکی از ویژگی‌های دانشنامه ما ترویج سیستم داوری شفاف است. نویسندگان مقالات ملزم به پرداخت مبلغی نیستند و دانشنامه در دسترس عموم به صورت رایگان قرار دارد.

به جز مقالات تحقیقی و یا دیدگاهی، از دیگر اهداف بخش فارسی ما نشریه ما تولید مفاهیم، و یا همپاسازی (معادل‌سازی) مفاهیم موجود مربوط به اتنوزئوپلیتیک در زبانهای دیگر است. بنابراین هیئت تحریریه نشریه و هیئت رئیسه دانشکده ما از مقالات و حتی مکاتباتی که در زمینه ترجمه و همپاسازی مفاهیم موجود، و یا تولید مفاهیم نوین، کوشا باشند استقبال می‌کنند. هیئت تحریریه نشریه و هیئت رئیسه اندیشکده ما اکنون (هنوز) از واژگان اتنوزئوپلیتیک و ژئوپلیتیک در فارسی استفاده می‌کنند، اما از همپاسازی آنها در فارسی استقبال می‌کنند. اکنون بحث علمی در میان صاحب‌نظران وجود دارد که آیا ژئوپلیتیک همان جغرافیای سیاسی است یا خیر. با اینکه نظر اینجانب بیشتر به نقطه نظر اول تمایل دارد، همپنداری در میان صاحب‌نظران وجود ندارد و بیشتر صاحب‌نظران از نقطه نظر دوم پشتیبانی می‌کنند. بنابراین هیئت تحریریه نشریه و هیئت رئیسه اندیشکده ما هنوز از واژگان ژئوپلیتیک و اتنوزئوپلیتیک استفاده می‌کنند، اما از همپاسازی معنی‌دار

آنها به واژگان نوین در فارسی استقبال می‌کنند.

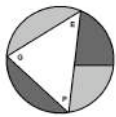
جلسه تاسیس غیررسمی موسسه «انجمن مطالعات اتنوژئوپلیتیک» در مرکز کنگره بالی در آمستردام در ۱۱ مه ۲۰۱۰ صورت گرفت. انجمن رسماً با اساسنامه به‌طور رسمی در تاریخ ۲۱ سپتامبر ۲۰۱۱ ایجاد شد. امید است کارشناسان و متخصصین بیشتری به این انجمن بپیوندند و با حمایت‌های مادی و معنوی خود مشارکتی فعال داشته باشند و هم‌چنین بخشی از کمیته مشورتی آن شوند.

بابک رضوانی، سردبیر نشریه، آمستردام، مارس ۲۰۱۹

Dr. Babak Rezvani, Research Associate at the Universities of Amsterdam and Nijmegen, the Netherlands bkrezvani@gmail.com.

Endnote

1. Rezvani, B. (2013). EthnoGeoPolitics and its Forum. *Forum of Ethnogeopolitics*, 1 (1): 4-6. برگرفته از اولین مقاله در نشریه انجمن ژئوپلیتیک قومیتی. با تشکر از آقای مجتبی سعیدی سردبیر بخش فارسی دانشنامه به خاطر ترجمه مقاله.

Special Article

دیالکتیک ژئوپولیتیک سنتی و ژئوپولیتیک انتقادی

(Dialectics between Classical and Critical Geopolitics)

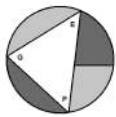
مجتبی شعیبی (Mojtaba Shoeibi)

Abstract in English: *This article discusses about the differences, similarities, and hence also the dialectics, between classical and critical geopolitics.*

Key Words: Geographical Space, Dialectics, Geopolitics, Classical Geopolitics, Critical Geopolitics

کلید واژه ها: فضای جغرافیایی، دیالکتیک، ژئوپولیتیک، ژئوپولیتیک سنتی، ژئوپولیتیک انتقادی

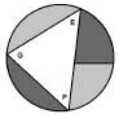
از زمانی که در اواخر قرن نوزدهم قدرت‌های بزرگ جهانی و بخصوص امپراتوری بریتانیا به نقش و اهمیت کنترل فضاهاى جغرافیایی در بسط و تثبیت قدرت در مقیاس جهانی پی بردند ژئوپولیتیک اهمیت بسزایی یافت. در همان زمان محققانی نظیر فردریش راتزل و رودولف کیلن نخستین تحقیقات منسجم در مورد ژئوپولیتیک را منتشر کردند و به این ترتیب با ایجاد این گفتمان جغرافیایی توجه طیف گسترده‌ای از محققان، سیاستمداران و استراتژیست‌های جهانی را به سوی مفهوم ژئوپولیتیک جذب کردند. از اواخر قرن نوزدهم تا دهه 80 قرن بیستم میلادی ساحت این زیررشته جغرافیا تحت تاثیر و نفوذ محققان و

سیاست‌سازی بود که در یک نگرش کلاسیک به دنبال تحلیل ریشه‌های جغرافیایی قدرت و رقابت بودند و طیف گسترده‌ای از موضوعات مرتبط نظیر اقلیت‌ها، رقابت‌های منطقه‌ای و جهانی، اختلافات سرزمینی، تنش‌های داخلی و قدرت را با این رویکرد مورد مطالعه قرار می‌دادند. اما، در دهه 80 میلادی گروه جدیدی از پژوهشگران ژئوپولیتیک با میدان گذاشتند که با دیدگاه‌هایی کاملاً متفاوت به بررسی موضوعاتی می‌پرداختند که از ماهیت ژئوپولیتیک برخوردار هستند. این محققان بنیاد اندیشه خود را بر روی تحلیل‌های انتقادی قرار دادند که بیش از هر چیز به دنبال افشا کردن روابط نابرابر قدرت در مقیاس‌های محلی، ملی، منطقه‌ای و جهانی هستند و بیش از آنکه خود را هم راستای سیاست‌سازان ملی و جهانی در نظر بگیرند، از اندیشه انتقادی خود به عنوان یک رویکرد نوین برای ایجاد تعادل در موضوعات جهانی، گسترش عدالت جغرافیایی و فضایی و حذف نابرابری‌های جغرافیایی یاد می‌کنند. (ن ک Mamadouh 1998; 2009; Rezvani 2018; به این ترتیب، مفاهیمی نظیر اقلیت‌های قومی، نژادی و جنسیتی، نابرابری‌های محیطی، عدالت زیست محیطی و... مورد توجه دیدگاه‌های انتقادی در ژئوپولیتیک قرار گرفت تا زمینه مناسبی برای بهبود وضعیت زندگی بشر و گسترش صلح، عدالت و همزیستی در مقیاس‌های مختلف فراهم آید. در اینجا لازم به یادآوری است که گفتمان ژئوپولیتیک انتقادی نه تنها با ژئوپولیتیک سنتی در تعارض است، بلکه طیف متنوعی از دیدگاه‌های و رویکردهای مختلف را در خود جای داده است که باعث تنوع بخشی به نوع نگرش محققان و دانشجویان این رشته شده است.

مجتبی شعبی متخصص جغرافیای سیاسی و دانشجوی دکتر در دانشگاه تربیت مدرس تهران است. او نیز دبیر مسئول بخش فارسی این نشریه حاضر است.

Mojtaba Shoeibi, the new senior editor for the Persian section of our journal, is Ph.D. Candidate and Teaching Assistant at the Department of Political Geography, Tarbiat Modares University, Iran mshoeibi@modares.ac.ir.

چشمه نامه (Bibliography)

Mamadouh, V. D. (1998). Geopolitics in the Nineties: One Flag, Many Meanings. *GeoJournal*, Vol.46, No.4, pp. 237–25.

Mamadouh, V. D. (2009). Geopolitics in the 2000s. Online available at www.exploringgeopolitics.org/publication_mamadouh_virginie_geopolitics_in_the_2000s_geostrategy_geoeconomics_post_structuralistic_subversive_feminist_neo_marxist_political_geography (Accessed 21 May 2019)

Rezvani, B. (2018). The Age of EthnoGeoPolitics. *Forum of EthnoGeoPolitics*, Vol.6, No. 2, pp. 5-8.

NB: do you have any comments on Rezvani's and Shoeibi's articles? Please send these (maximum 3,000 words) to info@ethnogeopolitics.org, or through the contact form at www.ethnogeopolitics.org. These may appear as Critical Responses in the next issue(s) of the journal. Extensive critical responses with source references may be published as full-fledged articles. Please supply your name, contact details, titles and affiliations, including your specialisms and any major publications.